

Поражавајући резултати истраживања које је спровела Славко Ћурувија фондација: новинари највећим делом истичу да власт контролише медије, али да је уредништво централна тачка са које се та контрола врши. Значајно већи део новинара наводи да су притисци последњих година све гори, да су новинари склонији аутоцензури, да раде мање професионално и да су све мање способни да се притисцима одупру, као и да су погоршани услови рада и њихова безбедност

Готово три четвртине новинара у Србији, њих 74 одсто, сматра да постоје озбиљне препреке за остваривање медијских слобода или да услови за то уопште и не постоје, као и да је у том погледу последњих година све горе, док скоро две трећине њих сматра да медије највише контролише политички естаблишмент, показује истраживање „Слобода и контрола медија: Сведочења новинара“ које је спровела Славко Ћурувија фондација.

Анкетирано је 177 медијских радника из редакција широм земље, који су давали детаљне одговоре о својим искуствима са притисцима, али и о условима у којима раде.

Дубински је интервјуисано десеторо новинарки и новинара који су, под условом да њихова имена не буду објављена, изнели мноштво конкретних запажања о политичким, финансијским, маркетиншким и другим притисцима на уреднике и новинаре. Реч је о новинарима два јавна сервиса, као и неких од највећих комерцијалних, регионалних, локалних и мањинских медија.

Истраживање, чија је ауторка истраживачица медија и сарадница Института друштвених наука др Јованка Матић, спроведено је од октобра до децембра 2017. године.

Спољни притисци на медије

Резултати су показали да се новинари у Србији више суочавају са притисцима који долазе споља него из саме редакције, као и да је најчешће реч о притисцима од стране органа власти (које је бар једном доживело скоро 70 одсто испитаних) или представника политичких странака (56 одсто).

Притисци најчешће подразумевају одбијање институција или функционера да дају информације, изјаву или интервју, да изражавају незадовољство извештавањем или дискриминишу медиј или самог новинара. Овако нешто доживело је више од трећине анкетираних, док око половине њих каже да су тако нешто доживели од стране представника политичких партија на власти. Чак 48 одсто их се сусрело са увредама од стране представника органа власти.

Готово 40 одсто новинара је рекло да им је уредник наметао неку тему за коју није било професионалног оправдања, а исто толико њих и да им је променио вредносни тон текста или наслова, како би одређени актери или догађаји били приказани позитивно или негативно

Ови притисци су неодвојиви од огромне затворености институција за медије коју констатује скоро 70 одсто испитаних. Последице трпе грађани, с обзиром на то да се оваква ситуација одражава на само извештавање.

„Информативни програм је раније био политика, политика, политика, спорт и време, а сада је Вучић, Вучић, Вучић, спорт и време“, рекао је један од интервјуисаних новинара.

Испитани новинари кажу и да се ствар погоршава последњих година и да су притисци све интензивнији.

„Министар зове главног уредника или уредника Дневника или заменика уредника. Или неко из ПР службе зове, никад не знаш ко је, али нон-стоп зову... Сви хоће да дођу у Дневник да би изнели свој став“, каже новинар јавног сервиса и додаје да дуеле избегавају.

Дешавало се, према сведочењу новинара једне националне телевизије, да им из кабинета председника кажу „да не треба да долази тај неко као гост“.

Покушаји контроле у мањој мери долазе и од стране оглашивача, и одражавају се пре свега кроз отказивање реклама, неплаћања медију за оглашавање или кроз притисак да се реклама пласира као новинарски текст (прикривено оглашавање).

Контрола изнутра

Новинари у Србији су, према резултатима истраживања, изложени и контроли изнутра, односно интервенцијама уредника и менаџмента у њихов рад, на штрб јавног а за рачун нечијих посебних интереса.

Готово половини испитаних новинара се десило да их уредник цензурише тако што им не одобри предлог теме. Скоро 40 одсто њих је рекло да им је уредник наметао неку тему за коју није било професионалног оправдања, а исто толико њих и да им је променио вредносни тон текста или наслова, како би одређени актери или догађаји били приказани позитивно или негативно.

И у овом делу истраживање открива поражавајућу ситуацију:

„Већина интервјуисаних новинара види уредништво као централну тачку процеса контроле медијских садржаја. Они осећају да се уредници, а посебно главни уредник, налазе између ‘чекића и наковња’, али уредника не виде као заштитника професионалног интегритета, већ као његовог кршиоца“

„Већина интервјуисаних новинара види уредништво као централну тачку процеса контроле медијских садржаја. Они осећају да се уредници, а посебно главни уредник, налазе између ‘чекића и наковња’, али уредника не виде као заштитника професионалног интегритета, већ као његовог кршиоца. Уредништво се не доживљава као сарадник на истом послу, него као супротстављена страна, са другачијим мотивима“, констатује се у истраживању.

Као и код спољних притисака који су све јачи у последње време, новинари оцењују да је и унутрашња контрола медијских садржаја све интензивнија последњих година, као и да су уредничке интервенције чешће. Иако, како кажу, званично забрањене теме не постоје, „међу новинарима се добро зна шта су границе прихватљивог“.

„Прећутно прихваћене недодирљиве теме су оне које на неки начин угрожавају власт, владајуће партије или јавна предузећа, теме у вези са црквом, великим корпорацијама и са фирмама којима медији дугују новац за разне услуге“, стоји у истраживању.

Како у пракси то функционише, описује новинар једног дневног листа који наводи да ресорни уредник никад не каже: „Не смеш ту тему да радиш“, већ једноставно: „Нађи другу тему“.

Исход тога је, како се констатује, пасивизирање новинара у супротстављању уредништву, па се, идући линијом мањег отпора, многи (ауто)цензурисани новинари у Србији баве „безазленијим“ темама, односно онима у којима је и притисак мањи.

Утицај менаџмента на новинаре је нешто мањи, али су бројке и даље високе – четвртина испитаних се некад сусрела са захтевом да посебан третман даје оглашивачима у редовном извештавању, а нису ретки ни захтеви директора или власника да се реклама пласира у форми новинарског текста.

Сличне интервенције се дешавају и зарад политичких интереса, не само економских, па је чак трећина новинара рекла да је менаџмент захтевао да се о неким политичарима или догађајима извештава на одређени начин. Готово трећини њих неко из менаџмента није одобрио готов текст или прилог, или су се мешали у избор тема о којима ће се извештавати.

„Ово није локална телевизија, ово је јако лоша ПР агенција СНС-а“

С обзиром на ове резултате, очекиван је и податак да три четвртине анкетираних новинара слободу медија у Србији током 2017. године оцењује негативно, односно сматрају или да је нема или да постоје озбиљне препреке тој слободи.

„Информативни програм је раније био политика, политика, политика, спорт и време, а сада је Вучић, Вучић, Вучић, спорт и време“ (новинар јавног сервиса)

У истраживању се наводи да су интервјуисани новинари дали следеће описе слободе медија: „Нема је“; „Нема слободе медија у Србији. Не знам шта је слобода медија у Србији“; „Једна велика нула... Ово није локална телевизија, ово је јако лоша ПР агенција СНС-а“; „Слобода медија је данас на најнижем нивоу од 2000. године“; „У последњих 10 година, откако се бавим новинарством, мислим да ситуација никад није била гора“; „Нема је. Али не мислим да је крива пре свега власт. Криви су новинари“.

Према речима скоро половине испитаних, плате су мање него пре пет година, трећина наводи да су им у међувремену сужена и њихова радна права, погоршани су услови рада и њихова лична безбедност, као и обим и разноврсност продукције.

Да би се стање у медијима побољшало, сматрају новинари, неопходно је спречити

политичке и економске притиске и економски оснажити новинаре. Државни новац се медијима мора распоређивати непристрасно, а такође је неопходно променити и медијско законодавство које би успоставило механизме заштите новинара од притисака.

Осим од државе и регулаторних тела, испитаници, међутим, имају очекивања и од себе и од својих колега – око половине њих сматра да је, за побољшање ситуације, неопходно да и сами новинари и уредници буду храбрији.

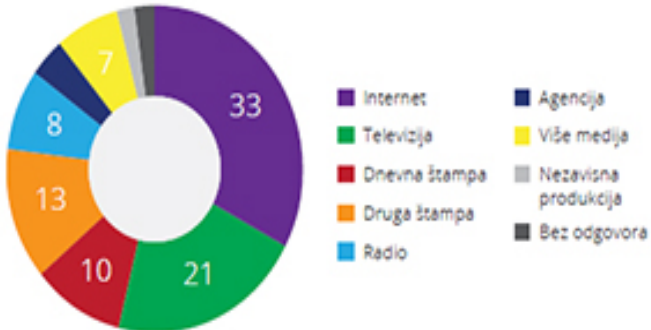
Представљено истраживање о контроли медија

(ФоНет) Најчешћи контролни утицаји на рад новинара потичу из редова власти и то, пре свега, извршне власти и политичких странака, изјавила је данас Јованка Матић, ауторка истраживања Славко Ћурувија фондације „Контрола и слобода медија – сведочење новинара“.

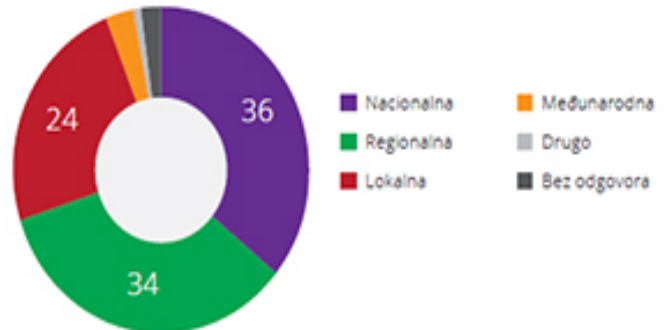
Uzorak

% Ispitanika

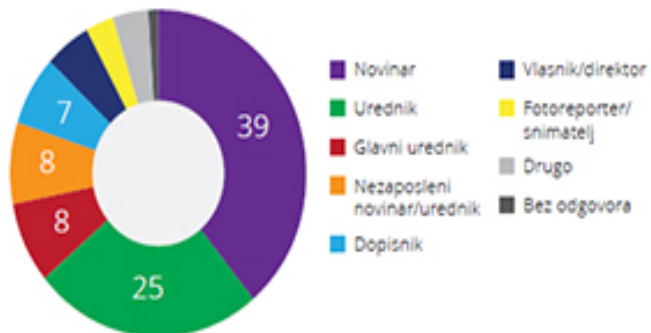
Vrsta medija

Ciljna publika medija

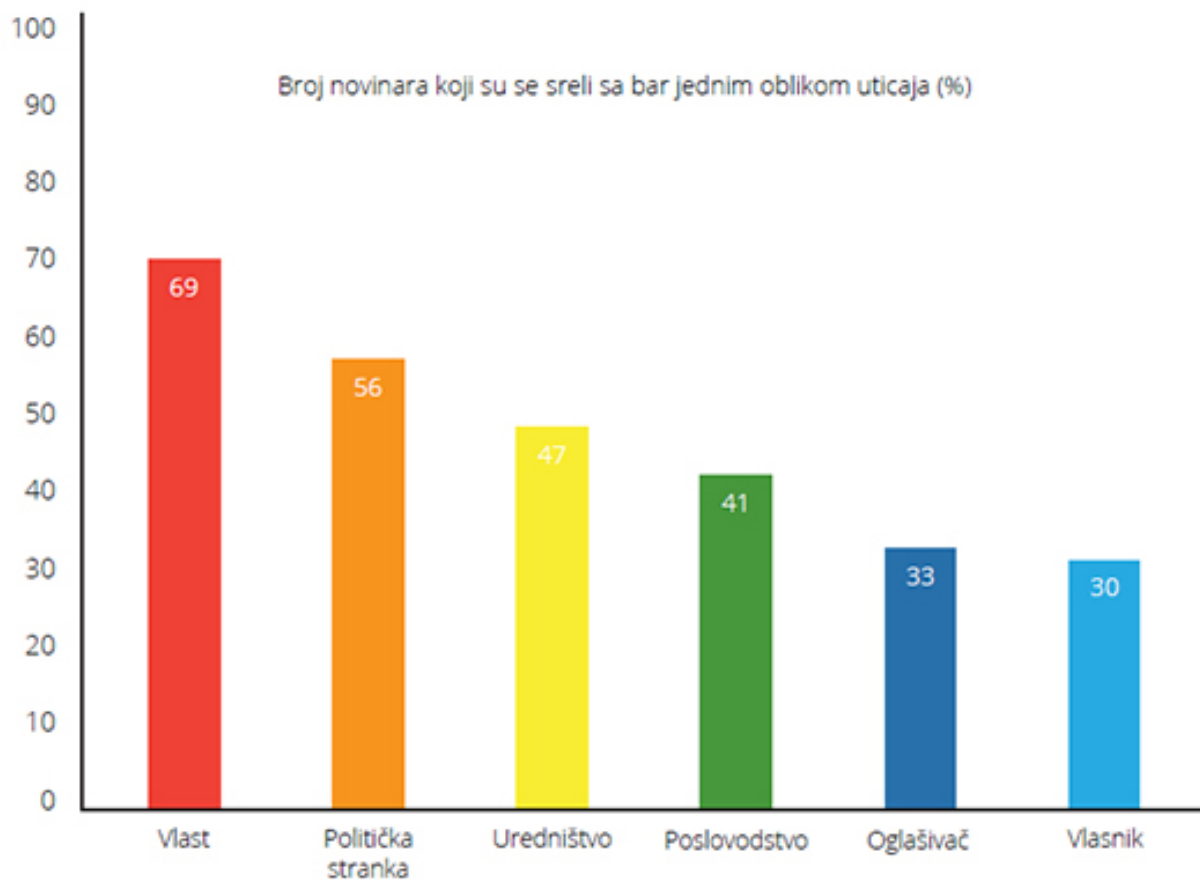
Profesionalni status

Radni status

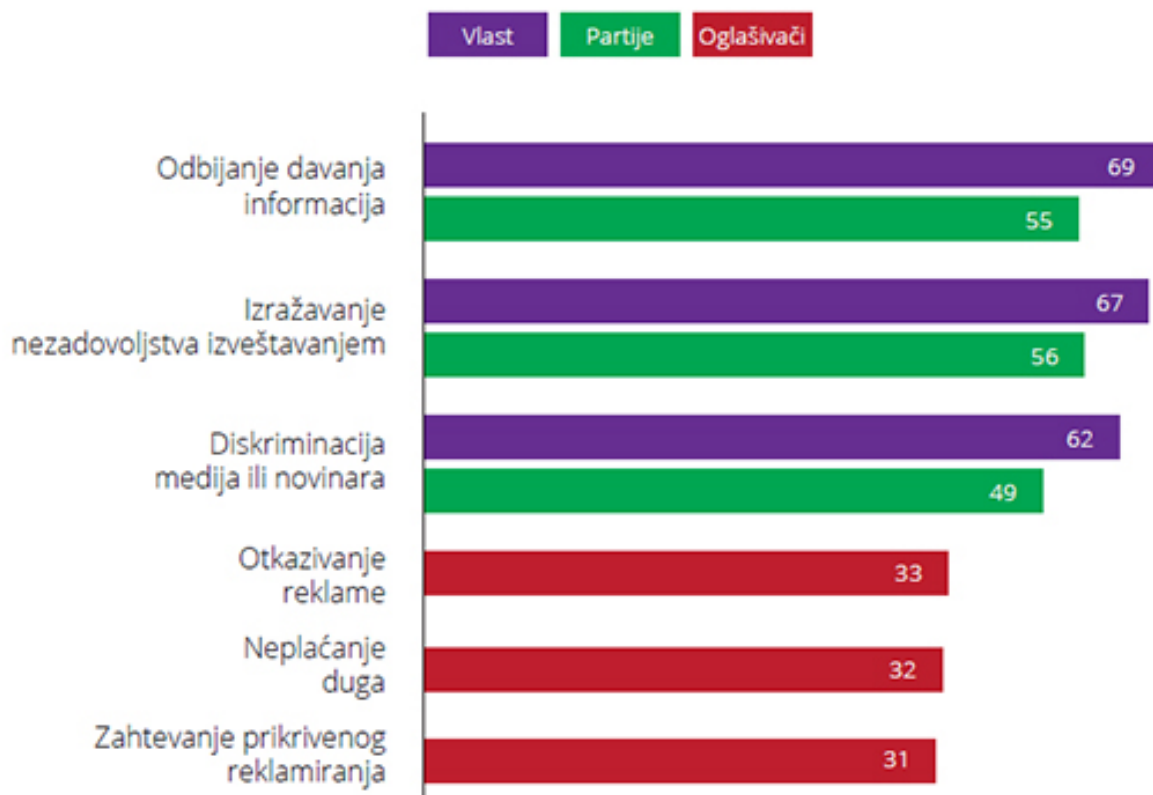

Najčešći izvori kontrolnih uticaja

Najčešći oblici kontrolnih uticaja iz pojedinačnih spoljnih izvora

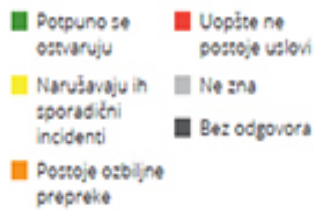
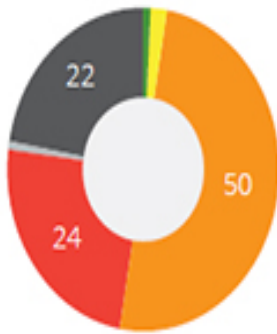
% ispitanika

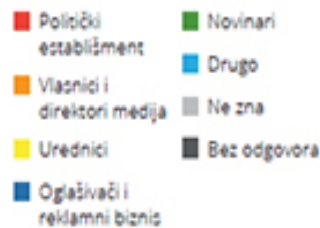
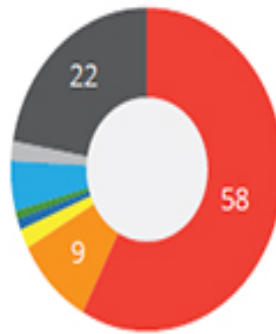
Ocene o slobodi medija

% ispitanika

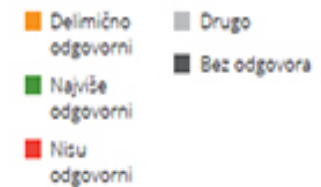
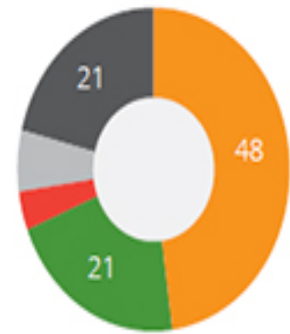
Ostvarivanje medijskih sloboda i prava

Glavni nosilac kontrole sadržaja medija

Odgovornost novinara za stanje slobode medija

Rangiranje medija

% ispitanika

